

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nucleus Juris Canonici

Thenhaven, Bernhard

Coloniæ Agrippinæ, 1739

Titulus I. De Judiciis. D. 21. S. 3. C. 2. EC. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63382](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63382)

tur. Et C. 2. „ Si ex tribus Arbitris à par-
 „ tibus electis unus legitimè requisitus ab
 „ aliis ad examinandum & definiendum
 „ negotium cessante impedimento legiti-
 „ mo non convenerit, duo præsentés pos-
 „ sunt dictum examinare & definire nego-
 „ tium, sicut possent illo præsenté nec vo-
 „ lente cum eis concordare. Circa Judices
 verò antiqua jura Pontifex non vult im-
 mutari. Disp. est inter Judices & Arbitros,
 quia Jus Canonicum h. c. supplet arbi-
 trium tertii, ut lites celerius finiantur; non
 autem votum tertii Judicis delegati: hinc
 alii duo sine ipso procedere non possunt,
 si facta sit delegatio absque clausula: *Si
 non omnes, &c.* uti nec jure civili duo ar-
 bitri tertio absente, quod in foro sæculari
 servandum est.

LIBER SECUNDUS Decretalium.

TITULUS I.

De Judiciis.

I. JUDICIUM in præsentí est ipse processus,
 seu legitima Causæ inter Actorem &
 Reum controversæ coram Judice
 disceptatio, discussio & dijudicatio. Unde
 L 3 ad

ad iudicium contentiosum requiruntur tres personæ, vel verè, vel fictè, videlicet Actor, Reus & Judex. *Actor* est, qui prior ad iudicium provocat, & alteri actionem intentat; vel civilem ad suum interese privatam; vel criminalem ob interese publicum ad vindictam, ut nimirum iuxta Leges crimen puniatur pœnâ corporali, vel pecuniariâ Fisco adjudicandâ, aut etiam privatione Officii vel Dignitatis, diciturque Accusator. *Reus* est, qui ab Actore in ius vocatur, & se contra illum defendit. *Judex* est, qui præest iudicio, inter litigantes ius dicit, seu rem controversam iuxta præscriptum Legis definit. Dixi, *vel verè, vel fictè*; quia, quando iudex ex officio inquit super notorio crimine, fama fictione juris supplet vicem Actoris, & Reus est persona ignota perquisitionem certificanda.

2. Variè dividitur iudicium: 1. *Relatione cause efficientis* in Ecclesiasticum quod instituitur à Iudice Ecclesiastico quotali circa personas Ecclesiasticas aut causas Ecclesiasticas vel his annexas: & sæculare, quod expeditur à Iudice sæculari quotali circa causas sæculares & inter laicos, vel saltem si Reus sit Laicus. 2. *Relatione materiae*, in Civile & Criminale per qualitatem actionis intentatæ. Item in per-

torium, quando disceptatur super jure aliquo *in re vel ad rem* competente: & possessorium, in quo non de proprietate, sed de possessione vel quasi possessione adipiscenda, retinenda aut recuperanda agitur. 3.º *Ratione Formæ* in plenarium seu solemne, in quo servantur apices juris positivi, ut sunt oblatio libelli, litis contestatio, tempus feriarum, dilationes, exceptiones testium, prolatio sententiæ Judice sedente &c. quæ sine iis est nulla: & summarium, in quo de plano sine strepitu & dictis solemnitatibus, inspectâ solâ facti veritate, levato, ut dici solet, velo, proceditur; in quo tamen ea, quæ jure naturali, Divino aut Gentium requiruntur, omitti non debent, ut sunt citatio Rei, (quia de jure naturali contra inauditam partem non potest definiri, nisi in notoriis) probationes necessariæ, defensiones legitimæ, præstatio juramenti calumniæ & malitiæ, appellatio legitima, &c. sed tantum ea, quæ celerem judicii expeditionem morari solent. Circa singula h.t. statuitur:

3. I. *In Decret. c. 2.* „Decernimus, ut
 „laici Ecclesiastica terminare negotia non
 „præsumant, & Ecclesiarum Prælati laicorum
 „judicio de negotiis Ecclesiasticis
 „non disponant. Possunt tamen laici in
 „Consistoriis Ecclesiasticis adhiberi tan-

quam Assessores, ut passim fieri videmus, quorum consilio in causis terminandis Judex Ecclesiasticus uti potest, eorum tamen iudicium sequi non tenetur. C. 3.

„Causæ Patronatûs Ecclesiarum ita jun-
 „ctæ sunt & connexæ Ecclesiasticis causis,
 „quòd non nisi Ecclesiastico iudicio va-
 „leant definiri. Verùm quamvis Judex
 sæcularis non possit per se ac principaliter
 iudicare de Jurepatronatûs, potest tamen
 accessoriè & secundariò, v.g. adjudicando
 emptori caltrum venditum, unà cum
 omnibus juribus annexis etiam Jure-
 patronatûs; ast de hoc nec in libello, nec
 in sententia debet fieri expressa mentio,
 ut notat Pirrh. *h. t. n. 53.*

4. C. 4. Si Clerici coram Iudice sæcu-
 lari convicti fuerint vel confessi de crimi-
 ne, non propter hoc ab Episcopo suo ali-
 quâ sententiâ sunt condemnandi; sicut
 enim sententia à non suo Iudice lata non
 tenet, ita nec confessio coram ipso facta.
 C. 8. „Cum Imp. dicat, quòd Leges non
 „dedignantur sacros Canones imitari, in
 „quibus generaliter traditur, ut de omni
 „crimine Clericus debeat coram Eccle-
 „siastico Iudice conveniri, non debet ex
 „hac parte ob aliquam consuetudinem
 „præjudicium generari. C. 10. Clericus
 „in furto, homicidio, vel perjurio, seu alio

„mortali crimine deprehensus & con-
 „victus, est ab Ecclesiastico Judice de-
 „ponendus; qui, si depositus, incorrigi-
 „bilis fuerit, excommunicari debet; dein-
 „de contumaciâ crescente anathematis
 „mucrone feriri; postmodum verò, si in
 „profundum malorum veniens contem-
 „pserit, per sæcularem comprimendus est
 „potestatem; putà, ut per eam legitima
 pœna ipsi inferatur. Per Anathematis mu-
 cronem hîc intelligitur excommunicatio
 sollemnis, quæ fit cum certis cæremoniis,
 v.g. ab Episcopo in præsentia duodecim
 Sacerdotum tenentium candelas accen-
 sas, quas in conclusione anathematis pro-
 jiciunt in terram, pedibus conculcant,
 campanæ pulsantur, & Crux nigro velo
 cooperitur, &c. Ob hoc Cap. probabilius
 docent DD. tanquam juri magis confor-
 me, quòd Clericus ob nullum crimen, licet
 gravissimum, possit realiter degradari,
 & Curiaæ sæculari tradi, nisi in casu incor-
 rigibilitatis; aut casibus in jure vel Consti-
 tutionibus Apost. specialiter expressis.

5. C. II. „Cùm U. violenter Ecclesiam
 „occupâisset, eoque defuncto R. eam est
 „ingressus, præcipit Pontifex, ut secun-
 „dum formam literarum inter ipsum R.
 „& P. spoliatum causa terminetur, sicut
 „inter eundem P. & præfatum U. si vive-

„ret, judicaretur. Unde licet Rescriptum, utpote strictæ interpretationis, ordinariè non extendatur ad personas non expressas, id tamen fallit in persona, quæ fictione juris non censetur alia ab expressa.

6. „C. 12. Cùm super privilegiis Sedis „Apost. causa vertitur, nolumus de ipsis „per alios judicari. Ratio, quia ejus est interpretari, cujus est condere. Unde, ut notat Pirrh. *b. t. n. 73.* Si de intellectu talis privilegii v. g. exemptionis dubium oritur, an sit legitimè concessum, vel quousque se extendat, tum solus Papa, non inferior Judex, interpretationem talis privilegii facere potest, quamvis Judex inferior possit indirectè & incidenter in casu particulari illud in dubio inter partes citra ullius præjudicium interpretari. Imò CLEM. IV. teste Gonzal. *b. c.* „inhibuit „strictiùs omnibus Ecclesiarum Prælati- „ne interpretari præsumant Privilegia & „Indulta concessa FF. Minoribus & Præ- „dicatoribus, sive clara, quæ interpreta- „tione non indigent, sive dubia conti- „neant, & voluit, quòd interpretatio super „hujusmodi dubiis reservetur Sedi Apost.

7. „C. 17. Præcipit Pontifex Prælati- „ut laicis de Clericis conquerentibus ple- „nam faciant justitiam exhiberi, non ob- „stantibus appell. frustratoriis, quas Cle-

„rici frequenter opponunt; ne pro de-
 „fectu justitiæ Clerici trahantur à laicis
 „ad iudicium sæculare; putà de facto; nam
 de jure id fieri nequit; laicus enim citra
 delegationem Papæ est incapax jurisdic-
 tionis in causas & personas Ecclesiasti-
 cas, adeoque supplere nequit defectum vel
 negligentiam Judicis Ecclesiastici, licet
 hic possit supplere negligentiam Judicis
 sæcularis. Denique C. 18. „Delegato A.
 „quem similis in specie causa continge-
 „bat, & ideò minùs favorabilis alteri parti
 „videbatur, recusato Pontifex alterum
 „subrogavit.

8. II. In 6. C. I. Delegatus Pontificis abs-
 que speciali mandato jubere non potest,
 ut partes personaliter coram se in iudicio
 compareant; nisi in causa criminali; vel
 pro veritate dicenda; vel pro juramento
 calumniæ, vel alia juris necessitate. C. 2.
 „Mulieres quacunque de causa, quæ in
 „jure non exprimitur, ad iudicium perso-
 „naliter evocari vel trahi invitas Pontifex
 „prohibet. Si necessarium fuerit earum
 „testimonium, Judex personam idoneam
 „ad eas mittat, vel personaliter ad ipsas
 „accedat. Verùm hoc tantùm concessum
 est mulieribus honestis, (non meretrici-
 bus seu inhonestè viventibus) quæ non
 possunt invitæ cogi ob causas civiles ad
 com-

comparendum personaliter in iudicio, licet cogi possint, juxta *Cap. præc.* in *Causis criminalibus* contra ipsas intentatis.

9. „C. 3. Major 14 annis in causis beneficialibus & aliis spiritualibus, v. g. matrimonialibus, perinde ac si major 25 annis esset, ad agendum & defendendum admitti debet. Minor 14 annis per se agere aut defendere non potest super ipsis, sed debet ipsi dari Curator ad litem per Episcopum vel Judicem Ecclesiasticum; in his autem causis Minor, cum se parentes intromittere non habeant, quantum sub potestate illorum existat, eorum consensum requirere non debet. Verum in Causis Civilibus nullus minorennis sine Curatore, aut pupillus ante annum 14 sine Tutore agere potest, alias sententia contra ipsum lata ipso jure est nulla; secus, si pro ipso lata sit; quia, ut dicitur *L. non eò minus. C. de Procurat.*
 „*Minoribus aetas, in damnis subvenire, non in rebus prosperè gestis obesse consuevit.*
 Imò minorennibus graviter læsis, sive in spiritualibus, sive temporalibus, semper competit restitutio in integrum; quia juxta *R. J. 61. in 6. Privilegium alicui concessum in ejus præjudicium retorqueri non debet.*
 10. III. In *Clement. c. 2. h. t.* „Dispendiosam prorogationem litium (quam in-

terdum ex subtili ordinis judiciarii cau-
 sarum docet experientia provenire) re-
 stringere cupiens Pontifex statuit, ut in
 Causis super Electionibus, Postulatio-
 nibus, Dignitatibus, Personatibus, Cano-
 nicatibus vel Præbendis, seu quibusvis
 Beneficiis Ecclesiasticis aut Matrimoniis
 ventilandis procedi valeat de cætero
 simpliciter & de plano, ac sine strepitu
 judicii & figura. Statutum hoc est in
 favorem Ecclesiarum, ne diu vacantes
 detrimentum patiantur, & Causarum ma-
 trimonialium ad vitandum periculum in-
 continentia. Verùm *Clement. Sæpe con-*
tingit de V. S. ait Pontifex: „Si tamen in
 præmissis Casibus ordo judiciarius in
 toto, vel in parte, non contradicentibus
 partibus, observetur, non erit processus
 propter hoc irritus nec irritandus. Vide
L. 5. T. 40. in fine.

TITULUS II.

De Foro competente.

Nota i. Differentiam esse inter Forum
 contentiosum masculinè, & Forum
 neutraliter. *Forus* enim *ex c. 10. de V. S.* est
 locus, in quo Judex pro tribunali sedens
 partibus jus dicit: *Forum* est territorium
 cujusque Judicis, intra quod potest jus di-
 cere.